

สงครามแห่งกรีก

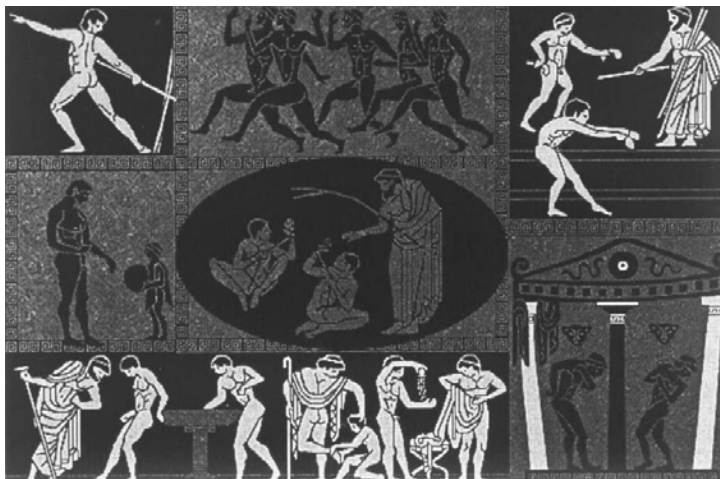
น.อ.ไชยวุฒิ นาวิกัญจนะ

ผู้อำนวยการกองวิชาวิศวกรรมอุทกศาสตร์ ฝายศึกษา โรงเรียนนายเรือ

กล่าวนำ

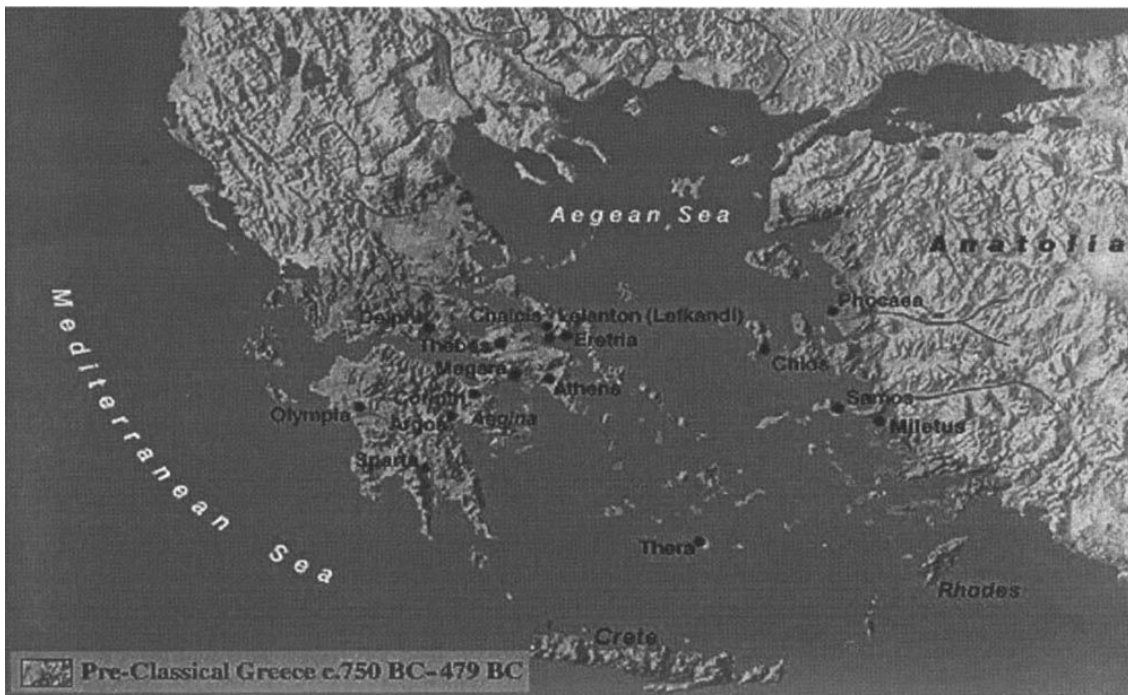
Sir Winston Churchill นายกรัฐมนตรีผู้มีชื่อเสียงของประเทศอังกฤษในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้กล่าวไว้ว่า “ชนชาติใดไม่นำพาประวัติศาสตร์ ชนชาตินั้นไม่มีอนาคต” โรงเรียนนายเรือ สถาบันอุดมศึกษาหลักในการผลิตนายทหารสัญญาบัตรให้แก่กองทัพเรือได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไว้อย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติศาสตร์ทางเรือเห็นได้จากหลักสูตรการศึกษาทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งได้บรรจุวิชา สมุททานุภาพและประวัติการสงครามทางเรือ (Sea Power and History of Naval War) ไว้โดยตลอด วิชานี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางทะเล สมุททานุภาพ นาวิกานุภาพ หลักการทำสงครามประวัติสงครามทางเรือ และยุทธวิธีในการยุทธ์ที่สำคัญ ตั้งแต่ยุคเรือกรรเชียงถึงปัจจุบัน บทความฉบับนี้ผู้เขียนได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับประวัติการสงคราม ที่เรียกว่า Peloponnesian War เป็นอย่างมากหรืออาจเรียกว่าสงครามกรีกก็ได้ ทั้งนี้เนื่องจากการทำสงครามในยุคแรก ๆ ที่มีการใช้เรือกรรเชียงเป็นเครื่องมือในการทำสงคราม บทความฉบับนี้ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับนักเรียนนายเรือในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

Peloponnesian War เป็นสงครามที่เกิดจากฝ่ายนครรัฐเอเธนส์ และนครสปาร์ตาได้กระทำต่อกันไปช่วงประมาณ ๔๔๖ - ๔๑๐ ปีก่อนคริสต์ศักราช สงครามนี้มีบทเรียนของการใช้แนวความคิดทางยุทธศาสตร์และการเมืองของแต่ละกลุ่มชนในยุคสมัยนั้นที่ส่งผลกระทบต่อสภาพของการรบต้องเปลี่ยนแปลงไปในที่สุด และถูกบันทึกเป็นประวัติศาสตร์ของการสงครามไว้ตราบนานเท่านาน

ความเป็นมา

ภาพของสงครามได้เริ่มขึ้นเมื่อพวก **ดอเรียน** (Dorian) หรือนักประวัติศาสตร์เรียกว่าชาวกรีก (Greeks) บุกเข้ามาทำลายอารยธรรมของชาวมาเซเนียน (Mycenaeans) เมื่อประมาณศตวรรษที่ ๑๒ ก่อนคริสต์ศักราช แล้วรุกรานเข้าไปทางภาคใต้ครอบครองดินแดน สปาร์ตา (Sparta) คอรินธ์ (Corinth) เมการา (Megara) และอากอส (Argos) ที่นครสปาร์ตา ชาวดอเรียนผู้ชนะปกครองด้วยการกดขี่ข่มเหงชนพื้นเมืองเดิมและนำมาใช้เป็นทาส ชาวดอเรียนบางกลุ่มข้ามทะเลไปตั้งถิ่นฐานบนเกาะครีต (Crete) และในเอเชียไมเนอร์ (Asia Minor) ขณะเดียวกันมีชนอีกกลุ่มหนึ่งเดินทางมาจากดินแดนทางทิศตะวันตกของทะเลดำ (Black Sea) เข้ามายังบริเวณกรีก นักประวัติศาสตร์เรียกพวกนี้ว่าพวก **ไอโอเนียน** (Ionian) และได้ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณแอตติกา (Attica) โดยมีกรุงเอเธนส์เป็นเมืองสำคัญ ชาวไอโอเนียนบางกลุ่มตั้งถิ่นฐานในหมู่เกาะในทะเลอีเจียน และชายฝั่งทะเลเอเซียไมเนอร์ ชนทั้งสองกลุ่มคือ ดอเรียน และ ไอโอเนียน ตั้งบ้านเมืองเป็นรัฐเล็ก ๆ จำนวนมาก ตลอดมาทั้งสองกลุ่มต่างขัดแย้งและทำสงครามกันอยู่ตลอดเวลา

อย่างไรก็ตามชนทั้งสองกลุ่มก็ยังมีสำนึกว่าเป็นชนชาติเชื้อสายเดียวกัน เมื่อประชากรในแต่ละเมืองของนครกรีกทวีจำนวนมากขึ้น ประกอบกับดินแดนของกรีกเป็นดินแดนขาดความอุดมสมบูรณ์ การทำเกษตรไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพประชากร ชาวกรีกจึงแสวงหาผืนดินใหม่ ๆ ที่อุดมสมบูรณ์ เพื่อใช้เป็นแหล่งอาหาร ชาวกรีกนั้นเป็นชนชาติที่มีความรู้ ความสามารถ และความกล้าหาญรู้จักเรียนรู้โลกรอบ ๆ ตัว ดังนั้นจึงเริ่มทำการค้าขายทางทะเล โดยใช้เรือบรรทุกสินค้าไปขายยังเมืองต่าง ๆ ทั่วโลก

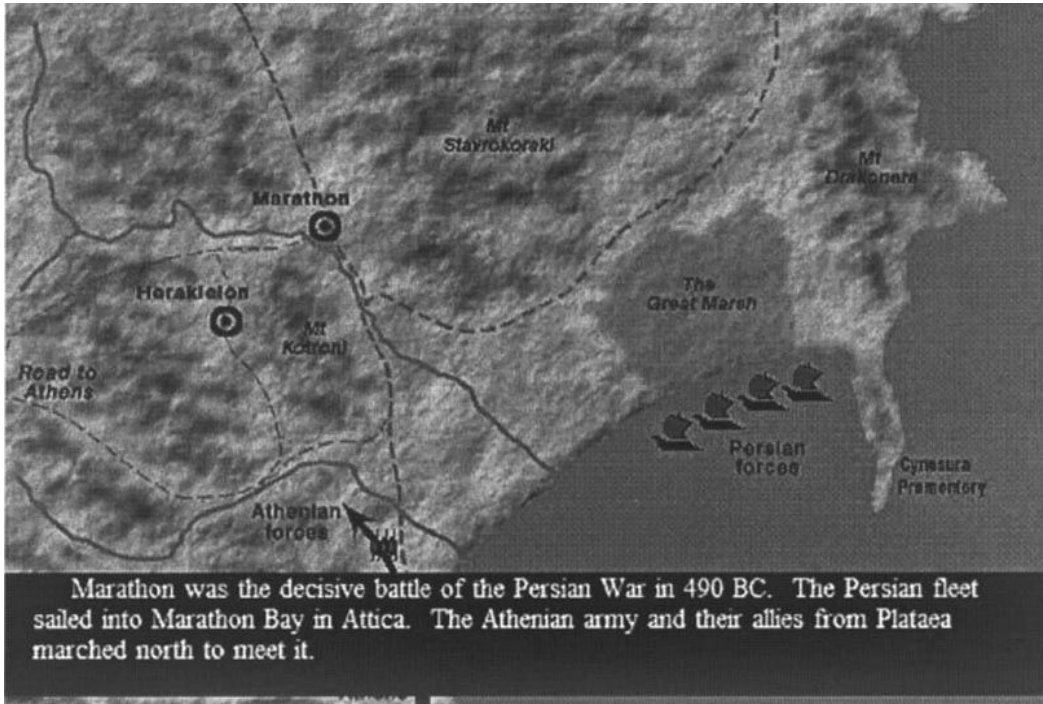
ออกไปและจัดตั้งนิคมแห่งใหม่ขึ้น เช่น ตามบริเวณชายฝั่งเอเชียไมเนอร์ และทะเลดำ เป็นต้น ในช่วง ๔๘๐ - ๔๓๐ ก่อนคริสต์ศักราช กรุงเอเธนส์นับเป็นนครรัฐชั้นนำของกรีก มีกองทัพเรือที่เข้มแข็งคอยรักษาความปลอดภัยในทะเลให้กับพ่อค้าชาวเอเธนส์ ช่วงเวลาดังกล่าวเอเธนส์อยู่ภายใต้การนำของรัฐบาลบุรุษผู้ชาญฉลาดชื่อ เปริคลีส (Pericles) ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้ารัฐบาลหลายสมัย ในช่วงที่ เปริคลีส เป็นหัวหน้ารัฐบาลนั้นได้ใช้ความพยายามดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์อย่างมากมายเพื่อต้องการรวมกรีกให้เป็นหนึ่งเดียว

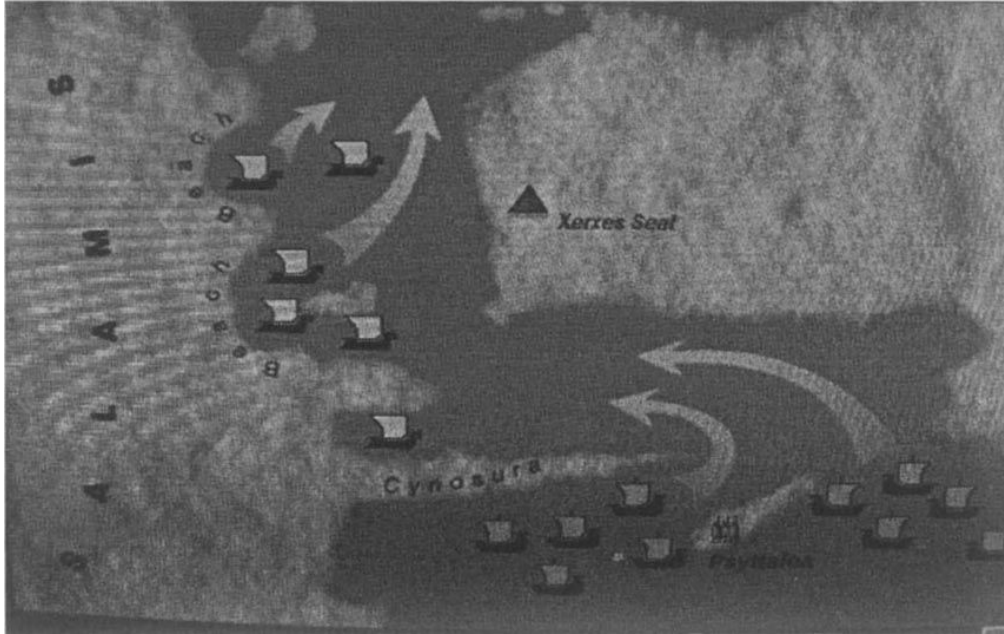
รูปปั้นของ เปริคลีส (Pericles)

นอกเหนือจากความขัดแย้งปกติที่เกิดขึ้นระหว่างเอเธนส์และสปาร์ตาแล้ว มีสาเหตุหนึ่งที่น่าพาให้ชนทั้งสองกลุ่มเข้าสู่สงครามในเวลาต่อมา คือเดิมนครรัฐของกรีกที่อยู่ใกล้เอเชียไมเนอร์ ตกอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของอาณาจักรเปอร์เซียในสมัยของจักรพรรดิดาริอุส เปอร์เซียนั้นเป็นจักรวรรดิอันกว้างใหญ่ครอบครองดินแดนในเอเชียไมเนอร์และตุรกี ชาวกรีกที่อยู่ภายใต้การปกครองของเปอร์เซียไม่พอใจและก่อการกบฏอยู่ตลอดเวลา แต่ก็ถูกฝ่ายเปอร์เซียปราบปรามมาโดยตลอด ต่อมาเมื่อกรุงเอเธนส์เข้มแข็งชาวกรีกจึงร้องขอความช่วยเหลือไป เอเธนส์ได้ส่งเรือรบพร้อมทหารไปช่วยชาวกรีกต่อสู้กับเปอร์เซีย เป็นผลให้จักรพรรดิดาริอุสไม่พอใจและโกรธแค้นเอเธนส์ และกรีกเป็นอย่างมาก สาบานว่าจะลงโทษพวกกรีก

ในราวปี ๔๙๐ ก่อนคริสต์ศักราช เปอร์เซียได้ส่งกองทัพเรือไปโจมตีเอเธนส์ โดยยกพลขึ้นบกที่หาดมาราธอน เอเธนส์ส่งสารไปขอกำลังจากสปาร์ตามาช่วยทำการรบ แต่สปาร์ตาไม่ช่วย ดังนั้นเอเธนส์จึงตัดสินใจทำการรบแตกหักกับเปอร์เซีย ในที่สุดได้รับชัยชนะสามารถขับไล่เปอร์เซียกลับไปได้

ในราวปี ๔๘๐ ก่อนคริสต์ศักราช กษัตริย์เซอร์ซีส (Xerxes) บุตรของดาร์อุสแห่งเปอร์เซียได้ส่งกองทัพมาโจมตีกรีซอีกครั้ง โดยแบ่งกำลังเป็นสองทาง ทั้งทางบกและทางทะเล การสงครามครั้งนี้เอเธนส์ และสปาร์ตาร่วมมือกันเนื่องจากเป็นสงครามครั้งใหญ่ กษัตริย์เซอร์ซีสแห่งเปอร์เซียคุมทัพมาเอง มีการรบทั้งทางบกและทางเรือที่มีชื่อเสียงเป็นประวัติศาสตร์มาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่การรบที่ช่องแคบเทอร์โมไพลา (ช่องแคบภูเขา) ทหารสปาร์ตาจำนวนน้อยสามารถต้านกำลังอันมหาศาลของฝ่ายเปอร์เซียได้ เพราะใช้ยุทธภูมิอันได้เปรียบและความกล้าหาญของทหารสปาร์ตาคือยอมรบจนตัวเองตาย อีกการรบหนึ่งที่สำคัญและเป็นจุดที่ทำให้กองทัพเปอร์เซียต้องพ่ายแพ้ไปในที่สุดคือการรบทางเรือที่ยุทธภูมิจาลามิส ซึ่งเป็นทะเลแคบและจำกัด กองเรือกรีกนั้นมีกำลังน้อยกว่าเปอร์เซียมาก แต่ด้วยความฉลาดและเข้าใจที่จะเลือกภูมิประเทศในการทำการรบ กองเรือกรีกจึงสามารถจมเรือของทัพเรือเปอร์เซียไปเป็นจำนวนมากกว่า ๒๐ ลำ กองทัพเรือเปอร์เซียจึงพ่ายแพ้กลับไปทำการรบทางเรือในครั้งนี้นับได้ว่าเป็นประวัติศาสตร์การยุทธ์ทางเรือที่สำคัญและมีชื่อเสียงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพการยุทธ์ทางเรือที่ Salamis และที่ประทับของกษัตริย์เซอร์ซีสในการชมการยุทธ์

กษัตริย์เซอร์ซีสพ่ายแพ้เสียพระทัยอย่างมากแต่ก็ยังพยายามรบกับกรีกอีก ๒ ครั้ง ทุกครั้งก็ถูกทัพเรือกรีกต่อตีพ่ายแพ้กลับไป ส่วนกรีกนั้นหลังจากได้ชัยต่อเปอร์เซียแล้ว รัฐกรีกต่าง ๆ ก็ยกให้สปาร์ตาและเอเธนส์เป็นผู้นำในการต่อต้านเปอร์เซีย แต่ผู้นำสปาร์ตาก็ไม่สนใจและไม่ต้องการยุ่งเกี่ยวในเรื่องดังกล่าวด้วยจึงปฏิเสธ คงมีแต่เอเธนส์เท่านั้นที่เห็นว่าเป็นโอกาสของตนที่จะเป็นผู้นำกรีก ซึ่งเอเธนส์นั้นมีความประสงค์จะรวมรัฐต่าง ๆ ของกรีกเข้าด้วยกันอยู่แล้ว บรรดารัฐกรีกต่าง ๆ ตกลงกันจ่ายเงินให้เอเธนส์เพื่อสร้างกองทัพเรือไว้ป้องกันกรีกจากเปอร์เซีย เป็นผลให้เอเธนส์มีกำลังทัพเรือที่ยิ่งใหญ่เกรียงไกร และมีเศรษฐกิจรุ่งเรือง สปาร์ตานั้นเฝ้ามองดูด้วยความริษยา เสียหายโอกาสที่ตนปฏิเสธ สิ่งนี้จึงเป็นชนวนให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสปาร์ตา และเอเธนส์ในเวลาต่อมาจนเกิดสงครามสปาร์ตา และเอเธนส์ อันเป็นสงครามที่รู้จักกันในชื่อของ Peloponnesian War ในการสงครามครั้งที่ ๑ นั้นส่วนใหญ่เป็นสงครามที่เกิดระหว่างเอเธนส์กับพันธมิตรของสปาร์ตา เนื่องจากสปาร์ตาก็ไม่ยอมมีส่วนร่วมโดยตรงในการสงครามครั้งนี้ฝ่ายเอเธนส์พ่ายแพ้มาตลอดในที่สุดเอเธนส์เสียเมืองเมการา รวมทั้งเกิดความวุ่นวายในอาณาจักรเอเธนส์เอง สปาร์ตาก็ใช้โอกาสยกกำลังบุกเข้าไปในแอตติกา ส่งผลให้เอเธนส์ระส่ำระสายจนในที่สุดขอเจรจาสงบศึกกับสปาร์ตา เป็นเวลา ๓๐ ปี ยังผลให้สปาร์ตาครองอำนาจเหนือแผ่นดินใหญ่ทางตะวันตกของกรีก ส่วนเอเธนส์ยังเป็นมหาอำนาจในทะเลอีเจียนอยู่เพราะมีกำลังทางเรือที่เข้มแข็งอยู่ การทำสงครามครั้งที่ ๒ เกิดขึ้นในราวปี ๔๒๗ ก่อนคริสต์ศักราช เอเธนส์ส่งกำลังทางเรือเผอิทธิพลเข้าไปในซิซิลี เพื่อวัตถุประสงค์สนับสนุนกลุ่มประเทศพันธมิตร คือ ลิโอนี (Leontini) จากการรุกราน

ของเมืองซีลาครุส (Syracuse) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากเมืองคอร์ินธ์ อีกประการหนึ่งคือมุ่งทำลายกำลังพันธมิตรของฝ่ายสปาร์ตาด้วย แต่สงครามครั้งนี้ไม่เป็นไปตามความคาดหมายของเอเธนส์ เพราะสปาร์ตาได้วางแผนประสานความร่วมมือทางทหารระหว่างประเทศกลุ่มเพโลโพนนีเซียนและชาวกรีกในซิซิลี โดยมุ่งทำลายกำลังทางเรือของเอเธนส์ให้ราบคาบ ในที่สุดการรบครั้งนี้เอเธนส์ต้องพ่ายแพ้ เพราะความประมาทของแม่ทัพรวมทั้งภายในเอเธนส์เองคณะรัฐบาลแตกความสามัคคี แบ่งเป็นสองฝ่าย คือฝ่าย Nicias กับ Alcibiades และเป็นจุดเปลี่ยนของสงครามเพราะต้องสูญเสียกองกำลังทางเรือที่เข้มแข็งไปจนไม่สามารถกลับมายิ่งใหญ่ในหมู่ชาวกรีกได้ในเวลาต่อมา

บทสรุป

Peloponnesian War นั้นเป็นเรื่องของผลประโยชน์และความขัดแย้งของกลุ่มประเทศที่มีแนวความคิดในระบอบการปกครองที่แตกต่างกัน จากการศึกษาอย่างละเอียดอาจสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเอเธนส์ ใช้ระบบการปกครองในลักษณะเป็นประชาธิปไตย ส่วนสปาร์ตามีนิสัยเป็นทหาร มีระเบียบวินัย มุมมองทางด้านเศรษฐกิจแคบ ลักษณะการปกครองแบบเผด็จการ ซึ่งในที่สุดของสงครามฝ่ายที่เป็นเผด็จการคือสปาร์ตาสามารถชนะสงครามครองความยิ่งใหญ่ในอาณาจักรกรีกได้ ที่เป็นดังนี้อาจเป็นเพราะในยุคสมัยนั้นการปกครองแบบเผด็จการมีความเหมาะสม ผู้นำสปาร์ตามีวิสัยทัศน์ที่ดีในด้านการศึกษาวางแผนยุทธศาสตร์นำพาประเทศไปสู่วัตถุประสงค์แห่งชาติได้ ในที่สุด ยุทธศาสตร์ที่ใช้คือ มองว่าเอเธนส์นั้นคือภัยคุกคามในอนาคต จำเป็นจะต้องก่อสงครามและดำเนินยุทธศาสตร์ทางรุกทำลายเอเธนส์ ตลอดจนทำลายจุดศูนย์กลาง คือกำลังทางเรือของเอเธนส์ให้ได้ ส่วนรัฐบาลเอเธนส์ดำเนินตามระบบประชาธิปไตยมีระบบพรรคการเมือง การบริหารบ้านเมืองในลักษณะการเมืองนำการทหาร จึงทำให้เกิดการเล่นพรรคเล่นพวก ถึงแม้จะมีผู้นำที่ดี เช่น เปรีคริส ในที่สุดก็ถูกระบบการเมืองสกัดกั้นความคิดและการบริหารบ้านเมืองจนต้องถูกออกจากรัฐบาลไป หากจะกล่าวถึง เปรีคริสแล้วบุคคลผู้เป็นผู้นำที่มีความสามารถมีวิสัยทัศน์ไกล ต้องการรวมชาติกรีกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สร้างความเจริญและความมั่นคงให้กับเอเธนส์ เปรีคริสเข้าใจในสภาพของประเทศจึงใช้ยุทธศาสตร์การดำรงสมุทธานุภาพสร้างเมืองอาณานิคมเพื่อส่งผลประโยชน์ให้กับเอเธนส์ ส่งเสริมการค้าขายซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจประเทศดีและสามารถควบคุมทะเลและเส้นทางคมนาคม พยายามรักษาเมืองหลวงและเมืองท่าที่สำคัญของตนเองเอาไว้ให้ได้ รักษาความสงบภายในอาณาจักร และตอบโต้การรุกรานของสปาร์ตา

Liddell Hart ซึ่งได้ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ทหารไว้สั้น ๆ อย่างเหมาะสมซึ่งอาจสามารถนำไปเปรียบเทียบกับกรการทำสงครามในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคตได้ ความว่า **“ศิลปะของการจำแนกและใช้เครื่องมือทางทหารเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย”** ความหมายของยุทธศาสตร์ทหารจึงมิใช่การเคลื่อนย้ายกำลังทหารเพื่อเป้าหมายในการรบเท่านั้น แต่เป็นการใช้เครื่องมือทางทหาร หรือพลังอำนาจของชาติด้านการทหารให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางเมืองในยามสงบด้วย จากบทความสงครามแห่งกรีกนี้

อาจวิเคราะห์ให้เห็นว่าการวางแผนและการกำหนดยุทธศาสตร์ทางทหารทั้งของเอเรนส์ และสปาร์ตาก็
มิได้ผิดเพี้ยนไปจากคำกล่าวของ Liddell Hart แต่ประการใด

บรรณานุกรม

ธนู แก้วโอภาส. **ประวัติศาสตร์โลก**. กองวิชายุทธศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง.
นนทบุรี กิปลกาญจน์, รศ. **ประวัติศาสตร์อารยธรรมโลก พ.ศ.๒๕๓๓**, กองวิชายุทธศาสตร์
ฝ่ายวิชาการ สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง.
วิทยาลัยการทัพเรือ. **สงครามกรีก**. สถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง, ๒๕๕๗.
